EUROPSKA
KOMISIJA

Strasbourg, 17.9.2024.
COM(2024) 55 final

ANNEX

# PRILOZI

**Prijedlogu**
**PREPORUKE VIJEĆA**

**o okolišu bez duhanskog dima i aerosola**
**kojom se zamjenjuje Preporuka Vijeća 2009/C 296/02**

{SWD(2024) 55 final} - {SWD(2024) 56 final}

**PRILOG**

**Smjernice o zaštiti od izloženosti duhanskom dimu, kako su donesene na drugoj Konferenciji stranaka Okvirne konvencije Svjetske zdravstvene organizacije o nadzoru nad duhanom**

## SVRHA, CILJEVI I GLAVNA PITANJA

### Svrha smjernica

1. U skladu s drugim odredbama Okvirne konvencije Svjetske zdravstvene organizacije o nadzoru nad duhanom i namjerama Konferencije stranaka, svrha je ovih smjernica olakšati strankama ispunjavanje njihovih obveza iz članka 8. Konvencije. Smjernice se temelje na najboljim dostupnim dokazima i iskustvu stranaka koje su uspješno provele djelotvorne mjere za smanjenje izloženosti duhanskom dimu.

2. Smjernice sadržavaju dogovorene izjave o načelima i definicije relevantnih pojmova te usuglašene preporuke o koracima koje treba poduzeti za ispunjavanje obveza iz Konvencije. U smjernicama se utvrđuju i mjere potrebne za djelotvornu zaštitu od opasnosti koje predstavlja duhanski dim iz druge ruke. Stranke se potiče da se koriste ovim smjernicama kako bi ispunile svoje pravne obveze na temelju Konvencije, ali i kako bi primijenile primjere dobre prakse za zaštitu javnog zdravlja.

### Ciljevi smjernica

3. Smjernice imaju dva povezana cilja. Prvi je pomoći strankama u ispunjavanju njihovih obveza iz članka 8. Okvirne konvencije Svjetske zdravstvene organizacije u skladu sa znanstvenim dokazima o izloženosti duhanskom dimu iz druge ruke i najboljom svjetskom praksom u provedbi mjera za okoliš bez duhanskog dima kako bi se uspostavila visoka razina odgovornosti za poštovanje ugovora te kako bi se stranke poduprlo u promicanju najvišeg mogućeg standarda zdravlja. Drugi je cilj utvrditi elemente zakonodavstva ključne za djelotvornu zaštitu ljudi od izloženosti duhanskom dimu, kako je propisano člankom 8.

### Glavna pitanja

4. Pri izradi smjernica uzeta su u obzir sljedeća temeljna pitanja:

   (a) Obveza zaštite ljudi od duhanskog dima iz članka 8. zasniva se na temeljnim ljudskim pravima i slobodama. S obzirom na opasnost udisanja duhanskog dima iz druge ruke, obveza zaštite od duhanskog dima podrazumijeva, među ostalim, pravo na život i pravo na najviši mogući standard zdravlja, kako je prepoznato u brojnim međunarodnim pravnim instrumentima (uključujući Statut Svjetske zdravstvene organizacije, Konvenciju o pravima djeteta, Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije žena i Pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima) te formalno uključeno u preambulu Okvirne konvencije Svjetske zdravstvene organizacije i priznato u ustavima brojnih zemalja.

   (b) Obveza zaštite pojedinaca od duhanskog dima u skladu je s obvezom vlada da donesu zakonodavstvo za zaštitu pojedinaca od prijetnji njihovim temeljnim pravima i slobodama. Ta se obveza odnosi na sve ljude, a ne samo na određene skupine stanovništva.

(c) Nekoliko mjerodavnih znanstvenih tijela utvrdilo je da je duhanski dim iz druge ruke karcinogen. Neke stranke Okvirne konvencije Svjetske zdravstvene organizacije (primjerice Finska i Njemačka) klasificirale su duhanski dim iz druge ruke kao karcinogen i uvrstile sprečavanje izloženosti takvom dimu na radnome mjestu u svoje zakonodavstvo o zdravlju i sigurnosti. Stoga će pri rješavanju problema izloženosti duhanskom dimu, uz zahtjeve iz članka 8., stranke možda morati uzeti u obzir i svoje postojeće propise o radu ili druge propise o izloženosti štetnim tvarima, uključujući karcinogene tvari.

## IZJAVA O NAČELIMA I RELEVANTNE DEFINICIJE NA KOJIMA SE TEMELJI ZAŠTITA OD IZLOŽENOSTI DUHANSKOM DIMU

**Načela**

5. Kako je navedeno u članku 4. Okvirne konvencije Svjetske zdravstvene organizacije, mjere za zaštitu svih ljudi od izloženosti duhanskom dimu iziskuju velik politički angažman. Provedba članka 8. Konvencije trebala bi se temeljiti na dogovorenim načelima u nastavku.

**Načelo 1**

6. Djelotvorne mjere zaštite od izloženosti duhanskom dimu, kako je predviđeno člankom 8. Okvirne konvencije Svjetske zdravstvene organizacije, iziskuju potpuno ukidanje pušenja i duhanskog dima u određenom prostoru ili okruženju kako bi se stvorio okoliš koji je u potpunosti bez duhanskog dima. Ne postoji sigurna razina izloženosti duhanskom dimu, a pojmove kao što je granična vrijednost za toksičnost duhanskog dima iz druge ruke trebalo bi odbaciti jer su u suprotnosti sa znanstvenim dokazima. Svi pristupi osim okoliša koji je u potpunosti bez duhanskog dima, uključujući ventilacijske sustave, filtriranje zraka i posebne prostore za pušenje (neovisno o tome imaju li odvojene ventilacijske sustave), u više su se navrata pokazali neučinkovitima te postoje uvjerljivi znanstveni i drugi dokazi da tehnička rješenja ne štite od izloženosti duhanskom dimu.

**Načelo 2**

7. Sve ljude treba zaštititi od izloženosti duhanskom dimu. Svi zatvoreni radni prostori i sva zatvorena javna mjesta trebaju biti bez dima.

**Načelo 3**

8. Potrebno je zakonodavstvo kojim bi se ljude zaštitilo od izloženosti duhanskom dimu. Dobrovoljne politike o okolišu bez duhanskog dima u više su se navrata pokazale neučinkovitima i ne osiguravaju primjerenu zaštitu. Kako bi bilo djelotvorno, zakonodavstvo treba biti jednostavno, jasno i provedivo.

**Načelo 4**

9. Dobro planiranje i odgovarajući resursi ključni su za uspješnu primjenu i provedbu zakonodavstva o okolišu bez duhanskog dima.

**Načelo 5**

10. Civilno društvo ima bitnu ulogu u promicanju mjera za okoliš bez duhanskog dima i osiguravanju usklađenosti s njima te bi trebalo aktivno sudjelovati u izradi, primjeni i provedbi zakonodavstva.

**Načelo 6**

11. Trebalo bi pratiti i ocjenjivati primjenu, provedbu i učinak zakonodavstva o okolišu bez duhanskog dima. To bi trebalo uključivati praćenje i odgovor na aktivnosti duhanske industrije koje ugrožavaju primjenu i provedbu zakonodavstva u skladu s člankom 20. stavkom 4. Okvirne konvencije Svjetske zdravstvene organizacije.

**Načelo 7**

12. Trebalo bi povećati i, prema potrebi, proširiti zaštitu ljudi od izloženosti duhanskom dimu, primjerice: donošenjem novog ili izmijenjenog zakonodavstva, poboljšanom provedbom i drugim mjerama, uzimajući u obzir nove znanstvene dokaze i iskustva iz studija slučaja.

**Definicije**

13. Pri izradi zakonodavstva važno je pomno definirati ključne pojmove. Ovdje se navodi nekoliko preporučenih definicija koje se temelje na iskustvima brojnih zemalja. Definicije u ovom odjeljku dopunjuju definicije koje se već nalaze u Okvirnoj konvenciji Svjetske zdravstvene organizacije.

**„Duhanski dim iz druge ruke" ili „duhanski dim iz okoliša"**

14. Za opis vrste dima iz članka 8. Okvirne konvencije Svjetske zdravstvene organizacije obično se upotrebljava nekoliko alternativnih pojmova: „duhanski dim iz druge ruke", „duhanski dim iz okoliša" i „dim cigarete koju puši druga osoba". Pojmove kao što su „pasivno pušenje" i „nedobrovoljna izloženost duhanskom dimu" trebalo bi izbjegavati jer se u Francuskoj i drugim zemljama pokazalo da bi ih duhanska industrija mogla upotrijebiti kao argument za tvrdnju da je „dobrovoljna" izloženost prihvatljiva. Poželjni su pojmovi „duhanski dim iz druge ruke" (engl. *second-hand tobacco smoke* ili *SHS*) i „duhanski dim iz okoliša" (engl. *environmental tobacco smoke* ili *ETS*). U ovim smjernicama upotrebljava se pojam „duhanski dim iz druge ruke".

15. Duhanski dim iz druge ruke može se definirati kao „dim koji ispušta gorući dio cigarete ili drugi duhanski proizvodi, obično u kombinaciji s dimom koji izdiše pušač".

16. „Zrak bez dima" znači zrak koji je u potpunosti bez dima. Ta definicija uključuje, među ostalim, zrak u kojem se duhanski dim ne može vidjeti, namirisati, osjetiti ni izmjeriti[1].

**„Pušenje"**

17. Pojam „pušenje" trebalo bi definirati tako da uključuje posjedovanje ili kontrolu zapaljenog duhanskog proizvoda neovisno o aktivnom udisanju ili izdisanju dima.

**„Javna mjesta"**

18. Precizna definicija „javnih mjesta" razlikovat će se ovisno o jurisdikciji, no važno je da se taj pojam u zakonodavstvu definira što šire. Definicija koja će se upotrebljavati trebala bi obuhvaćati sva mjesta dostupna široj javnosti ili mjesta za zajedničko korištenje, neovisno o vlasništvu ili pravu pristupa.

**„Zatvoreni" ili „unutarnji" prostori**

[1] Sastavni elementi duhanskog dima mogu biti prisutni u zraku u količinama koje su premalene da bi ih se izmjerilo. Treba voditi računa o tome da bi duhanska industrija ili ugostiteljski sektor mogli pokušati zloupotrijebiti ograničenja te definicije.

19. Člankom 8. propisuje se zaštita od duhanskog dima u „zatvorenim” radnim prostorima i na „zatvorenim” javnim mjestima. Budući da bi se mogli pojaviti problemi pri definiranju „zatvorenih” prostora, potrebno je posebno istražiti iskustva različitih zemalja u definiranju tog pojma. Definicija bi trebala biti što sveobuhvatnija i jasnija te bi trebalo pripaziti da se ne sastavljaju popisi koji bi se mogli tumačiti na način da isključuju potencijalno relevantne „zatvorene” prostore. Preporučuje se da se „zatvoreni” (ili unutarnji) prostori definiraju tako da uključuju svaki prostor pokriven krovom ili zatvoren jednim ili više zidova ili stijena, bez obzira na vrstu materijala od kojeg su izrađeni krov, zidovi ili stijene i bez obzira na to je li struktura trajna ili privremena.

**„Radni prostor”**

20. „Radni prostor” trebalo bi široko definirati kao „svako mjesto koje ljudi upotrebljavaju tijekom obavljanja svoje profesionalne djelatnosti ili posla”. To bi trebalo obuhvaćati rad koji se obavlja za naknadu, ali i volonterski rad ako se za njega obično isplaćuje naknada. Osim toga, „radni prostori” ne uključuju samo mjesta na kojima se obavlja rad, nego i sva pridružena ili povezana mjesta koja radnici obično koriste tijekom obavljanja posla, uključujući hodnike, dizala, stubišta, predvorja, zajedničke prostore, kafeterije, toalete, salone, kantine i pomoćne zgrade, kao što su spremišta i barake. Vozila koja se upotrebljavaju tijekom rada služe kao radni prostori i trebalo bi ih izričito definirati kao takve.

21. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti radnim prostorima u kojima pojedinci stanuju ili borave, kao što su zatvori, ustanove za mentalno zdravlje ili domovi za starije i nemoćne. Osobe koje ta mjesta upotrebljavaju kao radne prostore trebalo bi zaštititi od izloženosti duhanskom dimu.

**„Javni prijevoz”**

22. „Javni prijevoz” trebalo bi definirati tako da uključuje sva vozila koja se upotrebljavaju za prijevoz stanovništva, obično za naknadu ili radi stjecanja komercijalne dobiti. To bi uključivalo i taksije.

## PODRUČJE PRIMJENE DJELOTVORNOG ZAKONODAVSTVA

23. Člankom 8. propisuje se donošenje djelotvornih mjera za zaštitu ljudi od izloženosti duhanskom dimu 1. u zatvorenim radnim prostorima, 2. na zatvorenim javnim mjestima, 3. u javnom prijevozu i 4. „prema potrebi” na „drugim javnim mjestima”.

24. Time se utvrđuje obveza pružanja opće zaštite tako da se osigura da ljudi na svim zatvorenim javnim mjestima, u svim zatvorenim radnim prostorima, u svim oblicima javnog prijevoza i eventualno na drugim (otvorenim i poluotvorenim) javnim mjestima nisu izloženi duhanskom dimu iz druge ruke. Nisu dopuštene iznimke na osnovi zdravstvenih ili pravnih argumenata. Ako se moraju razmotriti iznimke na temelju drugih argumenata, one bi trebale biti minimalne. Ako neka stranka ne može odmah osigurati opću zaštitu, u članku 8. utvrđena je trajna obveza što bržeg ukidanja svih iznimki i osiguravanja opće zaštite. Svaka stranka trebala bi nastojati osigurati opću zaštitu u roku od pet godina od stupanja na snagu Okvirne konvencije Svjetske zdravstvene organizacije za tu stranku.

25. Ne postoje sigurne razine izloženosti duhanskom dimu iz druge ruke, a tehnička rješenja, kao što su ventilacija, izmjena zraka i posebni prostori za pušenje, ne štite

od izloženosti duhanskom dimu, kako je Konferencija stranaka prethodno potvrdila u Odluci FCTC/COP1(15).

26. Potrebno je osigurati zaštitu u svim zatvorenim ili unutarnjim radnim prostorima, uključujući motorna vozila koja služe kao radni prostori (kao što su taksiji, vozila hitne pomoći ili dostavna vozila).

27. Okvirnom konvencijom zahtijeva se uvođenje zaštitnih mjera ne samo na svim „zatvorenim" javnim mjestima, nego i „prema potrebi" na „drugim" javnim mjestima (tj. otvorenim i poluotvorenim). Pri utvrđivanju tih otvorenih i poluotvorenih javnih mjesta za koja su primjerene zakonodavne mjere stranke bi trebale uzeti u obzir dokaze o mogućim opasnostima za zdravlje u različitim okruženjima i, ako dokazi upućuju na to da takva opasnost postoji, nastojati osigurati najdjelotvorniju zaštitu od izloženosti.

28. Informiranje javnosti i predvodnika javnog mnijenja o rizicima od izloženosti duhanskom dimu iz druge ruke u okviru kontinuiranih informativnih kampanja jedna je od glavnih zadaća vladinih agencija u partnerstvu s civilnim društvom kako bi se osiguralo da javnost razumije i podupire zakonodavne mjere. Ključni su dionici poduzeća, udruženja restorana i ugostiteljskih objekata, skupine poslodavaca, sindikati, mediji, zdravstveni djelatnici, organizacije koje predstavljaju djecu i mlade, obrazovne ili vjerske ustanove, istraživačka zajednica i šira javnost. Mjere informiranja trebale bi uključivati savjetovanje s relevantnim poduzećima i drugim organizacijama i institucijama tijekom izrade zakonodavstva.

29. Glavne poruke trebale bi biti usmjerene na štetu koju uzrokuje izloženost duhanskom dimu iz druge ruke, činjenicu da je ukidanje pušenja u zatvorenim prostorima jedino znanstveno utemeljeno rješenje kojim se osigurava potpuna zaštita od izloženosti duhanskom dimu, pravo svih radnika da budu jednako pravno zaštićeni te činjenicu da nije potreban kompromis između zdravlja i gospodarstva jer iskustvo u sve više jurisdikcija pokazuje da okoliš bez duhanskog dima koristi objema stranama. Kampanje za educiranje javnosti trebale bi se fokusirati i na okruženja u kojima možda nije moguće ili primjereno provesti zakonodavstvo, kao što su privatni domovi.

30. Opsežno savjetovanje s dionicima neophodno je i za educiranje i mobilizaciju zajednice te potporu zakonodavstvu nakon njegova donošenja. Nakon donošenja zakonodavstva i prije provedbe propisa trebalo bi provesti edukativnu kampanju, informirati vlasnike poduzeća i upravitelje zgrada o propisima i njihovim odgovornostima te izraditi materijale, primjerice oznake. Te će mjere doprinijeti neometanoj primjeni i visokoj razini dobrovoljne usklađenosti. Porukama kojima se afirmiraju nepušači i zahvaljuje pušačima na pridržavanju propisa potaknut će se uključivanje javnosti u provedbu i neometanu primjenu.

## PROVEDBA

### Obveza usklađenosti

31. Da bi zakonodavstvo bilo djelotvorno, u njemu bi trebalo utvrditi pravnu odgovornost u pogledu usklađenosti za relevantna poduzeća i za pušače te bi trebalo predvidjeti kazne za kršenja, koje bi se trebale primjenjivati na poduzeća i eventualno na pušače. Provedba bi ponajprije trebala biti usmjerena na poduzeća. Zakonodavstvom bi se odgovornost za usklađenost trebala staviti na vlasnika,

upravitelja ili drugu osobu zaduženu za predmetni prostor te bi trebalo jasno utvrditi mjere koje mora poduzeti. Te bi mjere trebale uključivati:

(a) obvezu postavljanja jasnih znakova o zabrani pušenja na ulazima i drugim primjerenim mjestima. Format i sadržaj tih znakova trebala bi odrediti zdravstvena tijela ili druge vladine agencije, a može se navesti telefonski broj ili drugi mehanizmi s pomoću kojih građani mogu prijaviti kršenja te ime odgovorne osobe u predmetnom prostoru kojoj treba uputiti pritužbe;

(b) obvezu uklanjanja svih pepeljara iz prostora;

(c) obvezu nadzora poštovanja pravila;

(d) obvezu poduzimanja određenih razumnih koraka kako bi se osobe odvratilo od pušenja u prostoru. Primjerice, moglo bi se prestati pružati uslugu, od osobe bi se moglo zatražiti da ne puši ili da napusti prostor ili bi se moglo kontaktirati tijelo za izvršavanje zakonodavstva ili neko drugo tijelo.

**Kazne**

32. U zakonodavstvu bi trebalo utvrditi sankcije ili druge novčane kazne za kršenja. Iako će visina tih kazni ovisiti o praksi pojedine zemlje, odluka bi se trebala temeljiti na nekoliko načela. Najvažnije je da kazne budu dovoljno visoke da odvrate od kršenja jer ih u suprotnom prekršitelji mogu zanemariti ili smatrati dijelom troškova poslovanja. Kako bi se spriječila kršenja, trebalo bi predvidjeti veće kazne za poduzeća nego za pušače, koji uglavnom imaju manje resursa. Kazne bi trebale biti veće za recidiviste i trebale bi biti usklađene s nacionalnim kaznama za druge jednako teške prekršaje.

33. Osim novčanih kazni, u zakonodavstvu se mogu utvrditi i administrativne sankcije, primjerice suspenzija dozvola za poslovanje, u skladu s praksom i pravnim sustavom predmetne zemlje. Riječ je o „sankcijama za krajnju nuždu” koje se rijetko primjenjuju, no iznimno su važne za provedbu propisa u slučaju poduzeća koja ih svjesno opetovano krše.

34. Može se razmotriti i uključivanje kaznenih sankcija za kršenja ako je to u skladu s pravnim i kulturnim okvirom predmetne zemlje.

**Provedbena infrastruktura**

35. U zakonodavstvu bi trebalo utvrditi tijelo ili tijela odgovorna za provedbu te sustav za praćenje usklađenosti i progon prekršitelja.

36. Praćenje bi trebalo uključivati postupak kontrole usklađenosti poduzeća. U većini slučajeva nije potrebno uspostaviti novi sustav za kontrolu provedbe zakonodavstva o okolišu bez duhanskog dima, nego se za praćenje usklađenosti u pravilu može upotrijebiti jedan ili više postojećih mehanizama za kontrolu poslovnih prostora i radnih mjesta. Za to obično postoji niz mogućnosti. U mnogim se zemljama kontrole usklađenosti mogu uključiti u inspekcijske preglede radi izdavanja dozvola za poslovanje, zdravstvene i sanitarne inspekcije, kontrole zdravlja i sigurnosti na radu, inspekcije zaštite od požara ili slične programe. Moglo bi biti korisno istodobno upotrijebiti više tih izvora informacija.

37. Ako je moguće, preporučuje se angažiranje inspektora ili izvršitelja na lokalnoj razini, čime će se vjerojatno povećati dostupni resursi za provedbu i poboljšati usklađenost. Taj pristup iziskuje uspostavu nacionalnog koordinacijskog mehanizma kako bi se zajamčilo dosljedno postupanje u cijeloj zemlji.

38. Bez obzira na mehanizam koji se primjenjuje, praćenje bi se trebalo temeljiti na općem planu provedbe i obuhvaćati postupak za primjereno osposobljavanje inspektora. Djelotvorno praćenje može obuhvaćati redovite kontrole u kombinaciji s nenajavljenim kontrolama, kao i posjete koji se obavljaju kao odgovor na pritužbe. U ranoj fazi, neposredno nakon što propisi stupe na snagu, ti posjeti mogu biti edukativne prirode jer će većina kršenja vjerojatno biti nenamjerna. Zakonodavstvom bi se inspektorima trebao odobriti ulazak u prostore na koje se primjenjuju propisi te prikupljanje uzoraka i dokaza, ako te ovlasti već nisu utvrđene u postojećim propisima. Isto tako, zakonodavstvom bi se poduzećima trebalo zabraniti da ometaju rad inspektora.

39. Djelotvorno praćenje ne iziskuje prekomjerne troškove. Nije potrebno zaposliti velik broj inspektora jer se kontrole mogu provesti s pomoću postojećih programa i osoblja, a iskustvo usto pokazuje da se zakonodavstvo o okolišu bez duhanskog dima ubrzo počne provoditi sâmo (tj. uglavnom ga provode građani). Ako se zakonodavstvo pažljivo provodi i ako se aktivno prione educiranju poduzeća i javnosti, broj progona mogao bi biti minimalan.

40. Iako ti programi nisu skupi, potrebni su resursi za educiranje poduzeća, osposobljavanje inspektora, koordinaciju postupka kontrole i naknade za osoblje koje provodi kontrole poduzeća izvan uobičajenog radnog vremena. U tu bi svrhu trebalo utvrditi mehanizam financiranja. U djelotvornim programima praćenja upotrebljavaju se različiti izvori financiranja, uključujući namjenske porezne prihode, naknade za izdavanje dozvola za poslovanje i namjenske prihode od novčanih kazni koje plaćaju prekršitelji.

**Provedbene strategije**

41. Strateškim pristupima provedbi može se maksimalno povećati usklađenost, može se pojednostavniti primjena zakonodavstva i mogu se smanjiti resursi potrebni za provedbu.

42. Konkretno, provedbene aktivnosti u razdoblju neposredno nakon stupanja propisa na snagu ključne su za uspjeh propisa te uspjeh budućeg praćenja i provedbe. Mnoge jurisdikcije preporučuju početno razdoblje tzv. meke provedbe tijekom kojeg se prekršitelje upozorava, ali ne kažnjava. Taj bi pristup trebalo kombinirati s aktivnom kampanjom educiranja vlasnika poduzeća o njihovim odgovornostima na temelju propisa, a poduzeća bi trebala biti svjesna da nakon početnog razdoblja ili postupnog uvođenja slijedi stroža provedba.

43. Kako bi se pojačao odvraćajući učinak, mnoge jurisdikcije preporučuju progon na visokoj razini čim započne aktivna provedba. Ako utvrde istaknute prekršitelje koji su svjesno kršili propise ili prekršitelje koji su poznati javnosti, poduzmu čvrste i brze mjere i zadobiju maksimalnu pozornost javnosti, tijela će pokazati svoju odlučnost i ozbiljnost propisa. Tako se povećava dobrovoljna usklađenost i smanjuju resursi potrebni za buduće praćenje i provedbu.

44. Iako se propisi o okolišu bez duhanskog dima ubrzo počnu provoditi sami, tijela moraju biti spremna brzo i odlučno odgovoriti na izolirane slučajeve otvorenog otpora. Katkad se mogu pojaviti prekršitelji koji javno iskažu svoje neslaganje, osobito kad neki propis tek stupi na snagu. U takvim će situacijama odlučni odgovori dati do znanja da se očekuje poštovanje propisa i ujedno olakšati buduće aktivnosti, dok se u slučaju neodlučnosti kršenja mogu brzo raširiti.

**Mobiliziranje i uključivanje zajednice**

45. Uključivanje zajednice doprinosi djelotvornosti programa praćenja i provedbe. Zahvaljujući potpori zajednice i poticanju njezinih članova na praćenje usklađenosti i prijavljivanje kršenja povećava se doseg provedbenih tijela i smanjuju se resursi potrebni za postizanje usklađenosti. U mnogim su jurisdikcijama upravo pritužbe zajednice primarno sredstvo za osiguravanje usklađenosti. Zbog toga bi u zakonodavstvu o okolišu bez duhanskog dima trebalo utvrditi da građani mogu podnijeti pritužbe i da sve osobe ili nevladine organizacije mogu djelovati kako bi se osigurala usklađenost s mjerama za smanjenje izloženosti duhanskom dimu iz druge ruke. Program provedbe trebao bi uključivati besplatnu dežurnu telefonsku liniju za pritužbe ili sličan sustav kako bi se javnost potaknulo na prijavljivanje kršenja.

## PRAĆENJE I OCJENJIVANJE MJERA

46. Praćenje i ocjenjivanje mjera za smanjenje izloženosti duhanskom dimu važni su iz više razloga, primjerice:

(a) kako bi se povećala politička i javna potpora jačanju i proširenju zakonodavnih odredaba;

(b) kako bi se dokumentirali uspješni slučajevi kao izvor informacija i potpora za mjere drugih zemalja;

(c) kako bi se utvrdili i javno obznanili pokušaji duhanske industrije da ugrozi provedbene mjere.

47. Opseg i složenost praćenja i ocjenjivanja razlikovat će se među jurisdikcijama ovisno o dostupnom stručnom znanju i resursima. No svakako je važno ocijeniti ishod provedenih mjera, osobito u pogledu ključnog pokazatelja izloženosti duhanskom dimu iz druge ruke u radnim prostorima i na javnim mjestima. Taj se cilj može ostvariti na ekonomičan način, primjerice upotrebom podataka ili informacija prikupljenih u okviru rutinskih aktivnosti kao što su inspekcije na radnome mjestu.

48. Trebalo bi uzeti u obzir osam ključnih pokazatelja postupaka i ishoda[2]: (2)

**Postupci**

(a) Znanje, stavovi i potpora opće javnosti i eventualno određenih skupina, primjerice ugostiteljskog osoblja, u vezi s politikama o okolišu bez duhanskog dima;

(b) provedba politika o okolišu bez duhanskog dima i usklađenost s tim politikama.

**Ishodi**

(a) Smanjenje izloženosti zaposlenika duhanskom dimu iz druge ruke u radnim prostorima i na javnim mjestima;

(b) smanjenje udjela duhanskog dima iz druge ruke u zraku u radnim prostorima (osobito restoranima) i na javnim mjestima;

(c) smanjenje smrtnosti i morbiditeta uslijed izloženosti duhanskom dimu iz druge ruke;

(d) smanjenje izloženosti duhanskom dimu iz druge ruke u privatnim domovima;

(e) promjene u prevalenciji pušenja i ponašanjima povezanima s pušenjem;

[2] Publikacija „Preporuke Svjetske zdravstvene organizacije o politikama: zaštita od izloženosti duhanskom dimu iz druge ruke” (Ženeva, Svjetska zdravstvena organizacija, 2007.) sadržava upućivanja i poveznice na studije praćenja o svim tim pokazateljima provedene u drugim zemljama.

(f) gospodarski učinci.